

Govor visokoga predstavnika pred Vijećem sigurnosti UN-a

Vrijedi pisana riječ.

Gospodine predsjedniče, uvaženi članovi Vijeća sigurnosti,

Uvaženi predsjedavajući Predsjedništva Bosne i Hercegovine,

U skladu s Općim okvirnim sporazumom za mir iz Dayton, dužnost mi je podnijeti izvješće ovom uvaženom vijeću o razvoju situacije u Bosni i Hercegovini. Podvukao bih ovdje da se izbor za ovu zemlju sve više sužava: jedan put vodi ka održivim institucijama i konsolidaciji, ekonomskoj revitalizaciji, vladavini prava i standardima demokratskog upravljanja, dok drugi vodi ka daljnjoj stagnaciji prouzročenoj političkim opstrukcijama i postupnim slabljenjem državnih institucija. Iako je ukupna sigurnosna situacija u Bosni i Hercegovini i dalje stabilna, tenzije koje mogu voditi ka destabilizaciji i dalje predstavljaju razlog za zabrinutost. Nazočnost EUFOR-a je i dalje nužna i ulijeva povjerenje građanima. U načelu, daytonske institucije, OHR i EUFOR su i dalje prisutne u BiH, a domaći čimbenici imaju obvezu pokazati svoju političku odgovornost.

Istodobno, stabilnost samu po sebi ne bi trebalo shvatati kao

znak uspješnoga djelovanja institucija. Iako ne postoji neposredna sigurnosna kriza, funkcionalnost institucija i politička odgovornost u stanju su stalne krize. To utječe na kvalitetu vršenja vlasti, ekonomski razvoj i svakodnevni život građana. Ono što posebice zabrinjava jest da svjedočimo namjernim pokušajima razgradnje državnih institucija kroz njihovu blokadu i onemogućavanje da izvršavaju nadležnosti zbog kojih su uspostavljene.

U tom kontekstu, moje izvješće ističe četiri prioriteta koja držim ključnim za tekuću godinu: očuvanje institucionalnoga poretka uspostavljenoga Daytonskim mirovnim sporazumom, ponovno uspostavljanje funkcionalnosti institucija, rješavanje pitanja raspodjele državne imovine i osiguranje pravovremenog uvođenja izbornih tehnologija prije Općih izbora u listopadu 2026. godine.

Daytonski mirovni sporazum donio je mir Bosni i Hercegovini – i on i danas traje. Međutim, ustavni poredak i dalje se slabi iznutra. Stalna neslaganja oko tumačenja i provedbe Daytonu, nepoštivanje odluka najvišega suda u BiH, kao i, povremeno, namjerne blokade, i dalje utječu na državne institucije te postupno narušavaju njihovu funkcionalnost do te mjere da se stvara percepcija kako Bosna i Hercegovina nije održiva država.

Progresivnu razgradnju državnih institucija i funkcija dodatno pogoršava atmosfera nepovjerenja, potaknuta narativima podjele i razgradnje koji narušavaju duh suradnje nužan za funkcionalnu državu.

U tom kontekstu, posebice zabrinjava činjenica kako su se tijekom izvještajnoga perioda ponovno pojavili narativi koji Bosnu i Hercegovinu prikazuju kao prostor navodnoga “sukoba civilizacija”, uz ponovno pozivanje na nejasne i vanjske utjecaje. Takvi narativi iskrivljuju stvarnost. Njima se

dodatno produbljuje strah umjesto da se nude rješenja za napredak i pomirenje. Da, u tom kontekstu ostaje još mnogo toga za uraditi. Također, i dalje je važno ne dopustiti ekstremističkim terorističkim skupinama da steknu uporište.

Mjere koje je poduzelo čelništvo Republike Srpske u listopadu 2025. godine pomogle su da se prekine politička blokada i omogući ponovna suradnja s međunarodnom zajednicom. Ipak, to prividno smirivanje tenzija nije rezultiralo stvarnim napretkom.

Dapače, čelništvo Republike Srpske i dalje dovodi u pitanje teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine i podriva njenu stabilnost i šanse za provedbu reformi. Ovo vraćanje na otvoreniju secesionističku retoriku najbolje ilustriraju nedavne izjave gosp. Dodika na komemoraciji u Donjoj Gradini. Takvo osciliranje između suradnje i konfrontacije narušava povjerenje i otežava svaki stvarni politički napredak.

Nadalje, uporno osporavanje multietničkoga karaktera entiteta, posebice u okviru Republike Srpske, rezultiralo je sustavnom diskriminacijom. Ovakvom sustavnom diskriminacijom ne samo da se krše temeljna prava građana koji nisu u većini nego se praktično onemogućava održivi povratak izbjeglih predviđen odredbama Aneksa 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH. U pismu koje vam je uputio potpredsjednik Republike Srpske i skupina drugih političkih predstavnika bošnjačkoga naroda u kratkim crtama se navodi niz institucionalnih i drugih primjera iz prakse umjerenih protiv pripadnika manjinskih konstitutivnih naroda u ovom entitetu, počevši od pristranoga upošljavanja u javnim institucijama, neinkluzivnog obrazovanja i sprječavanja slobodnog izražavanja različitih identiteta do otvorenoga veličanja ratnih zločinaca.

Slobodni i poštteni izbori temelj su demokratske legitimnosti.

Uvođenje zaštitnih mehanizama kojim se štiti integritet izbornoga procesa od suštinskog je značaja ukoliko se želi da Opći izbori u listopadu 2026. godine uživaju puno povjerenje građana i osiguraju kredibilan mehanizam odgovornosti. Nepostojanje takve odgovornosti jedan je od razloga lošega vršenja vlasti i fenomena „zarobljene države“.

U tijesnim konzultacijama s državama članicama Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira, OESS-om, Europskom Unijom i Sjedinjenim Američkim Državama u ovih nekoliko zadnjih mjeseci uspio sam osigurati potrebne pravne i proračunske pretpostavke kako bih pružio priliku nadležnima za provedbu izbora u Bosni i Hercegovini da unaprijede integritet i transparentnost izbora u listopadu 2026. godine. Ponosan sam na ova postignuća. Pozivam nas sve da ne dopustimo destruktivnim krugovima da dovedu izbore u pitanje.

Što se tiče državne imovine, u mom izvješću podvlači se stalni izostanak pomaka po tom pitanju. Ovo neriješeno pitanje postalo je glavna prepreka ekonomskom razvoju, ulaganjima u infrastrukturu i dugoročnom rastu.

I dalje sam čvrsto uvjeren da je hitno potrebno stvoriti pravne i političke preduvjete za korištenje državne imovine za projekte u javnom interesu. Otvaranje Federacije Bosne i Hercegovine, i zemlje u cjelini, domaćim i stranim investicijama, ne bi samo stimuliralo ekonomsku aktivnost već bi i pomoglo da se politička dinamika koja prevladava pomjeri u pozitivnom smjeru.

Primjećujem da se pojavila i nova dinamika kao rezultat odluke o izgradnji tzv. “Južne interkonekcije”, kojom će se u Bosnu i Hercegovinu isporučivati ukapljeni prirodni plin s terminala na otoku Krku u Hrvatskoj.

Ekonomija Bosne i Hercegovine trenutno vodi bitku s dubokim strukturalnim slabostima, političkom neizvjesnošću i stalnim demografskim nazadovanjem, pri čemu će se javne financije, zbog potrošnje prouzročene provedbom izbora, u doglednom periodu vjerojatno naći pod pritiskom.

Strukturalno blokiranje državnih institucija u prihvatanju ponuda Europske Unije za unapređenjem integracija značajan je politički stav koji je naposljetku usmjeren protiv interesa države i njenih građana.

Ovo je posebice zabrinjavajuće, jer ekonomska stagnacija potiče političku radikalizaciju. Nasuprot tomu, ekonomski razvoj jača društvenu koheziju i institucionalni kredibilitet. Iz tog razloga bi to trebao biti prioritet za sve odgovorne političke čimbenike. Ne treba posebice naglašavati kako podržavam napore koje poduzimaju države članice Vijeća za provedbu mira sa ciljem donošenja održivih rješenja za ovo pitanje u skladu s Ustavom.

Situacija u vezi sa slobodom medija, posebice u Republici Srpskoj, i dalje je zabrinjavajuća. Civilno društvo i neovisni mediji suočeni su s okruženjem u kome se sputava njihov rad. Ovi negativni elementi ometaju učinkovito uživanje slobode izražavanja u ovom entitetu.

U periodu koji je neposredno iza nas, međunarodna zajednica fokusirala se na odgovornost domaćih organa. Nažalost, ovaj pristup nije pogodio istinski angažman i konstruktivnom dijalogu domaćih političkih čelnika. Ova situacija sprječavala je postizanje konkretnih pomaka, uključujući i napredak na putu integracije Bosne i Hercegovine u Europsku Uniju.

Odgovornost domaćih vlasti ni u kojem slučaju ne znači zanemarivanje rada institucija. Odgovornost se mora prihvatiti, a ne samo deklarativno potvrditi. Dopustite mi da ovdje kažem, kao netko koga je u prošlosti oblikovalo važno

iskustvo sudskih procesa u Nirnbergu, da vladavina prava može pobijediti. Iscjeliteljska moć Međunarodnoga kaznenoga suda za bivšu Jugoslaviju osjeća se i danas. Potrebno je fokusirati se na neriješene slučajeve ratnih zločina, od kojih se neki još uvijek vode pred sudovima u regiji.

S jedne strane, Bosna i Hercegovina i dalje prolazi kroz postupnu eroziju institucionalne kohezije. S druge strane, postoje jasni dokazi otpornosti unutar društva, pri čemu građani često uspijevaju unaprijediti procese u ovoj zemlji.

Građani i dalje žive zajedno bez posebnog animoziteta na nekom širem planu. Međutim, korištenje nacionalizma za postizanje političkih bodova pokreće emocije kod ljudi i stvara plodno tlo za podjele. Iako su ekstremni glasovi i dalje glasni, oni ipak ne odražavaju društvo u cjelini.

Uz kontinuiranu podršku međunarodne zajednice, građani, organizacije civilnoga društva i odgovorni političari mogu postati katalizatori koji su potrebni Bosni i Hercegovini da se izvuče iz stagnacije. Postoji hitna potreba da se svima pruži nada i perspektiva za zajedničku prosperitetnu budućnost, prevazilazeći linije podjela.

U 1995. godini, ovo vijeće je pomoglo da se okonča razorni rat.

U 2026. godini, odgovornost međunarodne zajednice može biti suptilnija, ali nije manje važna.

Ne bi trebalo dopustiti da se mir, demokracija i ustavni poredak Bosne i Hercegovine postupno i svjesno uništavaju. Dapače, institucionalna struktura ove države uspostavljena Daytonskim mirovnim sporazumom treba biti očuvana i održivo i trajno ojačana.

To će, također, poslužiti i kao osnova za euroatlantske integracije Bosne i Hercegovine.

Dopustite mi da ovo izlaganje zaključim jednom osobnom informacijom.

U postojećim okolnostima, donio sam odluku završiti svoj mandat visokoga predstavnika za Bosnu i Hercegovinu utemeljen na Općem sporazumu za mir iz Daytonu i na nekoliko rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, a koji mi je povjeren odlukom Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira 2021. godine.

S obzirom na ovu moju odluku, na dnevni red sljedećeg sastanka Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira već sam uvrstio pitanje određivanja mogega nasljednika. Postupak imenovanja mogega nasljednika je počeo, a ja planiram napustiti ovu funkciju u lipnju.

S obzirom na to da sam danas, kao što se moglo i očekivati, posljednji put predstavio svoje izvješće pred ovim vijećem, želio bih iskoristiti prigodu zahvaliti uvaženim izaslanicima i zemljama koje predstavljaju na njihovoj opredijeljenosti za osiguranje provedbe Daytonskog mirovnog sporazuma.

Krajnje je vrijeme da se provedba ovoga sporazuma okonča kako bi došlo do postupnog gašenja Ureda visokoga predstavnika u skladu s programom „5+2“.

Hvala vam.

